

Miodrag ĐORĐEVIÆ
višji sodnik svetnik
Višjega sodišèa v Ljubljani
Tavèarjeva 09
1000 Ljubljana

IZPODBIJANJE DEJANJ V ŠKODO STEÈAJNIH UPNIKOV

Ker sem o izpodbijanju pravnih dejanj steèajnega dolžnika objavil že več prispevkov¹, sem se v tem prispevku omejil na domnevo o obstoju subjektivnega elementa izpodbojnosti, ki je podana, èe je nasprotnik izpodbijanja prejel izpolnitev v obliki ali na naèin, ki ni obièajen. V zvezi z izkazom te domneve pred sodišèi prve stopnje se je namreè v zadnjem èasu pojavilo nekaj odstopanj od ustaljene sodne prakse. Pojavili pa so se tudi pomisleki v zvezi s tolmaèenjem Vrhovnega sodišèa Republike Slovenije, da »je takšen naèin izterjave terjatve, ki je podlaga za domnevo, da je upnik vedel ali bi moral vedeti za neugodno ekonomsko-finanèno stanje dolžnika, tisti naèin izterjave, katerega upnik pred izvršitvijo izpodbijanega pravnega dejanja ne bi mogel uveljaviti s tožbo«². Tako bom v svojem prispevku o neobièajni obliki ali naèinu izpolnitve obveznosti predstavil ustrezno zakonsko ureditev in uveljavljeno sodno prakso (VS RS).

---

¹ Miodrag ĐORĐEVIÆ: »Izpodbijanje pravnih dejanj v steèaju po predpisih do leta 1989«, Pravniki, št. 04-06/1993

Miodrag ĐORĐEVIÆ: »Izpodbijanje pravnih dejanj v steèaju po veljavnem Zakonu o prisilni poravnavi in steèaju ter osnutku novega zakona«, Pravniki, št. 07-08/1993

Miodrag ĐORĐEVIÆ: »Izpodbijanje pravnih dejanj v steèaju – z zanimivejšimi primeri iz sodne prakse«, Pravna praksa, št. 21-22/2000

Miodrag ĐORĐEVIÆ: »Pravila, ki jih je glede izpodbijanja pravnih dejanj steèajnega dolžnika izoblikovala sodna praksa«, Podjetje in delo, št. 1/2002

² sodba VS RS III Ips 74/94, 10.03.1995

sodba VS RS III Ips 28/95, 19.05.1995

NEOBIEAJNA OBLIKA ALI NAÈIN IZPOLNITVE OBVEZNOSTI

Avgust, 2002

1. PRAVNA UREDITEV

Zakon o prisilni poravnavi, steèaju in likvidaciji (ZPPSL) v 4. odstavku 125. èlena doloèa domnevo o obstoju subjektivnega elementa izpodbojnosti pri nasprotniku izpodbijanja. Tako med drugim doloèa, da »se domneva, da je upnik, v korist katerega je bilo storjeno izpodbojno pravno dejanje, vedel ali bi moral vedeti za dolžnikovo slabo ekonomsko-finanèno stanje, èe je prejel izpolnitev v obliki ali na naèin, ki ni obièajen«.

2. ZAKONSKA DOMNEVA

Dokazovanje, da je upnik vedel ali bi moral vedeti za slabo ekonomsko in finanèno stanje steèajnega dolžnika, je težavno, saj gre za dokazovanje notranjega ali psihiènega dejstva, ki se dokazuje po svojih zunanjih manifestacijah. Zato se po ZPPSL domneva, da je upnik vedel ali bi moral vedeti za dolžnikovo slabo ekonomsko-finanèno stanje, èe je svojo terjatev dobil plaèano v nenavadni obliki ali na nenavaden naèin (1. toèka 4. odstavka njegovega 125. èlena).

Tožnik dokazuje, da je bila iz dolžnikovega premoženja plaèana (ali zavarovana) terjatev, da to plaèilo (ali zavarovanje) po obliki ali naèinu ni v skladu s prvotno vsebino obveznosti in da se je zgodilo v kritiènem èasu. Vsa ta dejstva so domnevna baza ali temeljne okolišèine zakonske domneve. Brž ko so te okolišèine dokazane, šteje

sodnik po sili zakona, da je tož enec (upnik) vedel ali bi moral vedeti za dolžnikovo slabo ekonomsko-finančno stanje.³

Tož enec (upnik) lahko vodi dokaz nasprotja, ki gre za tem, da se ovrže zakonska domneva, saj gre za *presumptio iuris tantum*, ne pa za *presumptio iuris et de iure*. Tako lahko izpodbija pravilnost zaključkov, do katerih je v konkretnem primeru pripeljala njena uporaba.⁴

3. PRAVNI STANDARD

Pojem neobičajne oblike ali načina izpolnitve obveznosti (tako kot pojem slabega ekonomsko-finančnega stanja dolžnika) v ZPPSL ni podrobno definiran. Gre za pravni standard, ki želi doseči, da bi se norma zakona kar najbolj približala zahtevam izvršenja, zaradi česar je naloga sodnika, da pravni standard neobičajne oblike ali načina izpolnitve obveznosti, ki ga v 1. točki 4. odstavka 125. člena določa ZPPSL, v vsakem konkretnem primeru ustrezno »zapolni«. Tako mora sodnik uporabiti standard, ki ga določa pravna norma, in določiti konkretno potrebno ravnanje po kriterijih tega standarda.⁵

4. PREDMET IZPOLNITVE

Upnik je upravičen zahtevati od dolžnika izpolnitev obveznosti, dolžnik pa jo je dolžan izpolniti pošteno v vsem, kot se glasi (1. odstavek 239. člena Obligacijskega zakonika (OZ), prej 1. odstavek 262. člena Zakona o obligacijskih razmerjih (ZOR)). Dolžnikova obveznost je torej, da »izvrši tisto, kar je vsebina obveznosti; zato je niti dolžnik ne more izpolniti s čim drugim, niti ne more upnik zahtevati kaj drugega« (1. odstavek 282. člena OZ, prej 1. odstavek 307. člena ZOR).

³ prim. dr. Jože JUHART: »Nekaj pripomb k novemu izpodbojnemu pravu«, Pravniki, Ljubljana 1965, str. 222-234 (str. 230)

⁴ mag. Hrvoje MOMČINOVIČ: »Pobijanje pravnih radnji u stečajju«, Privreda i pravo, št. 1-2/1988, str. 93-107 (str. 103)

⁵ dr. Vesna RIJAVEC: »O neposredni uporabi načel pogodbenega prava«, Pravna praksa, št. 20/1996, str. 2-3 (str. 3)

Izjema je nadomestna izpolnitev (*datio in solutum*), »ko upnik v sporazumu z dolžnikom sprejme kaj drugega namesto tistega, kar mu ta dolguje« (1. odstavek 283. člena OZ, prej 1. odstavek 308. člena ZOR). Nadomestna izpolnitev temelji na sporazumu med dolžnikom in upnikom (ki ga je mogoče dokazovati tudi s konkludentnimi dejanji), in to ob sami izpolnitvi obveznosti. Če pa bi do sporazuma o drugačni izpolnitvi, kot je dogovorjena, prišlo že pred dospelostjo in izpolnitvijo obveznosti, bi šlo za nadomestno upravičenje.⁶

5. NESKLADNO (INKONGRUENTNO) KRITJE

Za skladno (kongruentno) kritje gre takrat, kadar dobi upnik to, kar mu dolžnik v resnici dolguje. Spolnitev se ujema z vsebino obveznosti.⁷ Za neskladno (inkongruentno) kritje pa gre takrat, kadar kritje (poplačilo ali zavarovanje) ni v skladu z vsebino prvotne obveznosti med upnikom in dolžnikom.⁸

Tako dolžnik plača terjatev na nenavaden način ali v nenavadni obliki z dajtvijo namesto plačila, npr. z odstopom terjatve namesto plačila ali z vrnitvijo neplačanega blaga.⁹

6. SODNA PRAKSA

pravno mnenje – občna seja VS RS, 27.06.1990
(Poročilo VS RS, št. 1/90, str. 30)

Nenavaden način poplačila terjatve po 1. točki 200. člena (takratnega – opomba avtorja) Zakona o sanaciji in prenehanju organizacij

⁶ dr. Boris STROHSACK: »Obligacijska razmerja III« (Druga spremenjena in dopolnjena izdaja), Ėasopisni zavod Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 1996, str. 78, tretje poglavje, II.A.4.

⁷ dr. Jože JUHART: »Nekaj pripomb k novemu izpodbojnemu pravu«, Pravniki, Ljubljana 1965, str. 222-234 (str. 231)

⁸ dr. Jože JUHART: »Nekaj pripomb k novemu izpodbojnemu pravu«, Pravniki, Ljubljana 1965, str. 222-234 (str. 230)

⁹ dr. Jože JUHART: »Nekaj pripomb k novemu izpodbojnemu pravu«, Pravniki, Ljubljana 1965, str. 222-234 (str. 230)

združ enega dela je zlasti tisti, za katerega upnik v trenutku poplaèila v tistem pravnem poslu, iz katerega izhaja njegova terjatev, ni imel pravne podlage (npr.: nadomestna izpolnitev – 308. èlen (takratnega – opomba avtorja) ZOR, izroèitev v prodajo – 309. èlen (takratnega – opomba avtorja) ZOR, nova prodaja zaradi pobotanja, itd.).

sodba VS RS III Ips 67/93, 11.11.1993

Okolišèina, da je tož eèa stranka poravnala svojo obveznost s cesijo in ne z denarnim nakazilom, do èesar bi bila tož ena stranka upravièena, kaŹ e, da ni šlo za obièajen naèin poravnave terjatve. To velja tem bolj glede na dejstvo, da je tako ravnala banka.

sodba VS RS III Ips 42/98, 07.05.1998

Vsebina obveznosti tož eèe stranke ni bila izpolnitev z odstopom terjatve. Zato je takšna izpolnitev obveznosti izpolnitev na naèin, ki ni obièajen.

Izpolnitev obveznosti na naèin, ki ni obièajen, je relevantna samo za ugotovitev obstoja domneve, da je upnik, v korist katerega je bilo pravno dejanje storjeno, vedel oziroma moral vedeti za dolŹ nikovo slabo ekonomsko-finanèno stanje. Izpolnitev na naèin, ki ni obièajen, je predpostavka za obstoj omenjene domneve za vsa takšna pravna dejanja, ne glede nato, kdaj v zadnjem letu pred zaèetkom steèaja jih je dolŹ nik storil. Trimeseèni rok iz 2. toèke 4. odstavka 125. èlena ZPPSL pa je relevanten za ugotovitev obstoja domneve takrat, kadar je dolŹ nik izpolnil svojo obveznost tako, kot se glasi (ne na neobièajen naèin), èe je zaradi takšne izpolnitve prišlo do posledic iz 1. odstavka 125. èlena ZPPSL.

sodba VS RS III Ips 46/98, 14.05.1998

Ob nastanku pravnega razmerja med strankama spora se obveznost tož eèe stranke do tož ene stranke ni izkazovala v izpolnitvi z

nakazilom. Tož ena stranka je zato lahko zahtevala od tož eèe stranke izpolnitev obveznosti samo tako, kot se je glasila. Na podlagi nakazila, ki še ni bilo dogovorjeno, ni mogla nièesar zahtevati. Obveznost iz nakazila, ki ga ni, zato ni iztož ljiva. Èe dolž nik iz kakršnegakoli razloga svoje obveznosti ne izpolni tako, kot se glasi, ampak na podlagi naknadnega dogovora z upnikom na drugaèn naèin, je ta drugaèna izpolnitev obveznosti v smislu doloèb ZPPSL izpolnitev, ki ni obièajna. Glede na takšno materialnopravno opredelitev »neobièajnosti« izpolnitve obveznosti, ki temelji na doloèbah ZPPSL, vprašanje, kako je tož eèa stranka obièajno izpolnjevala svoje obveznosti, za odloèitev v sporu ni pomembno.

sodba VS RS III Ips 58/98, 28.05.1998

Opredelitev odstopa terjatve kot izpolnitve na naèin, ki ni obièajen, ne zavisi od okolišèine, kako je tož eèa stranka obièajno izpolnjevala svoje obveznosti do tož ene stranke, ampak od okolišèine, kakšen naèin poravnavanja obveznosti je bil med njima dogovorjen ob nastanku pravnega razmerja, iz katerega izvira obveznost plaèila. .... prvotno dogovorjeni naèin poravnavanja obveznosti niso bili odstopi terjatev.

sklep VS RS III Ips 144/98, 11.02.1999

Naèin izpolnitve lahko opredelimo kot neobièajen, ..., kadar ni bil dogovorjen ž e on nastanku obveznosti, ampak pozneje.

Upnik, ki mu je bila terjatev poravnana na naèin, ki ni obièajen, lahko ... dokazuje neobstoj subjektivnega elementa izpodbijanja ne samo z dokazovanjem, da ni vedel niti moral vedeti za slabo ekonomsko-finanèno stanje dolž nika, ampak tudi z dokazovanjem, da dolž nikovo ekonomsko-finanèno stanje v èasu izvršitve izpodbijanega pravnega dejanja sploh ni bilo slabo.

sodba VS RS III Ips 168/99, 05.01.2000

Zaključek, ali je izpolnitev terjatve na določen način izpolnitev na (ne)običajen način, ... je pravni in ne dejanski zaključek.

Èe ... se stranki obveznostnega razmerja vnaprej dogovorita, da bo dolžnik svojo obveznost poravnal na drugačen, konkretno določen način tako, da bi lahko upnik, ko je do izpolnitve na drugačen način prišlo, takšno izpolnitev zahteval tudi s tožbo, je ... .. tudi takšna izpolnitev izpolnitev na način, ki je običajen.

sodba VS RS III Ips 185/99, 13.01.2000

Se sicer verižna kompenzacija v poslovnem svetu pri razèišèevanju dožnikovo-upniških razmerij med subjekti lahko uporabljajo, vendar pa v smislu doloèila ... 1. toèke 4. odstavka 125. èlena ZPPSL – in samo v tem okviru – predstavlja verižna kompenzacija neobičajen način tožnikovega poplaèila obveznosti do upnika. To velja tudi za konkretno obravnavano verižno kompenzacijo, saj bi tožnik ena stranka kot upnik sama po sebi na ta način ne mogla uveljaviti izpolnitve svoje terjatve, temveè je lahko dosegla verižno kompenzacijo le s posebnim (naknadnim – opomba avtorja) dogovarjanjem in s sporazumom s tožnikovo stranko in drugimi udeleženci.

7. ODGOVOR NA POMISLEKE AVTORJEV BOŠTJANA REJCA IN TOMAŽA PETROVIÈA, KI STA JIH IZRAZILA V PRISPEVKU POD NASLOVOM »STEÈAJNO PRAVO: VERIŽNA KOMPENZACIJA JE OBIÈAJEN NAÈIN IZPOLNITVE«, KI JE BIL OBJAVLJEN V PRAVNI PRAKSI, ŠT. 20/2002

Èe ob nastanku pravnega razmerja verižna (oziroma »multi«) kompenzacija ni bila dogovorjena kot način izpolnitve obveznosti, je poravnava obveznosti na ta način nadomestna izpolnitev, ki je upnik ni bil dolžnik sprejeti, pa tudi ne upravièen zahtevati od steèajnega dolžnika. Èim pa je takšno izpolnitev sprejel, je bila ta sicer veljavna, vendar izpodbojna kot vsako drugo pravno dejanje, ki ga je dolžnik storil v zadnjem letu pred zaèetkom steèajnega postopka (èe so za to

bile izpolnjene zakonske predpostavke iz 1. odstavka 125. člena ZPPSL).

8. NADOMESTNA IZPOLNITEV

Obveznost preneha, če upnik v sporazumu z dolžnikom sprejme kaj drugega namesto tistega, kar mu ta dolguje (1. odstavek 283. člena OZ, prej 1. odstavek 308. člena ZOR).

9. SODNA PRAKSA

**judikat VGSSr Pž 1473/82, 02.06.1982
(PPP, št. 12/82, str. 64)**

Podani so pogoji za izpodbijanje dolžnikovih pravnih dejanj, če je tožnik kot upnik dolžnika v stečaju neposredno pred začetkom stečaja svojo terjatev poplačal s prevzemom blaga (nadomestna izpolnitev).

**pravno mnenje – obsejna seja VS RS, 17.10.1995
(Pravna mnenja VS RS, št. 1/95, str. 16)**

Izterjava (poplačilo) terjatve s pobotanjem ni pravno dejanje, ki je izpodbojno po 112. in 113. členu (takratnega – opomba avtorja) Zakona o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji (Ur. list. SFRJ, št. 84/89). Če pa je pobotanje samo drugi del transakcije (prvi del je prodaja, s katero je bodoči stečajni dolžnik pridobil proti svojemu upniku terjatev na plačilo kupnine), sklenjena zato, da bi upnik bodočega stečajnega dolžnika prišel do poplačila svoje terjatve, je celotna transakcija enotno dejanje – plačilo denarne obveznosti z izročitvijo blaga, torej nadomestna izpolnitev (308. člen (takratnega – opomba avtorja) Zakona o obligacijskih razmerjih). Ta pa je pravno dejanje, ki je izpodbojno po 112. in 113. členu (takratnega – opomba

avtorja) Zakona o prisilni poravnavi, steèaju in likvidaciji, èe so za to podane zakonske predpostavke.

sodba VS RS III Ips 42/98, 07.05.1998

Tož ena stranka ni nikoli trdila, da je bila tož eèa stranka dolž na izpolniti svojo obveznost do nje z odstopom terjatve. Poravnava obveznosti na ta naèin je bila zato nadomestna izpolnitev, ki je tã enec kot upnik ni bil dolž an sprejeti, pa tudi ne upravièen zahtevati (prim. 308. èlen (takratnega – opomba avtorja) ZOR). Èim pa je takšno izpolnitev sprejel, je bila ta sicer veljavna, vendar izpodbojna kot vsako drugo pravno dejanje, ki ga je dolž nik storil v zadnjem letu pred zaèetkom steèajnega postopka, èe so za to bile izpolnjene zakonske predpostavke iz 1. odstavka 125. èlena ZPPSL.

sodba VS RS III Ips 148/98, 17.12.1998

Nadomestna izpolnitev predstavlja poplaèilo terjatve na naèin, ki ni obièajen, in ... se zato po doloèilu 1. toèke 4. odstavka 125. èlena ZPPSL domneva, da je tož ena stranka vedela oziroma bi morala vedeti za dolž nikovo slabo ekonomsko finanèno stanje.